

fors ko'rfazi, terrorizm va ekstremizm, Buxarest sammiti, "ilk dengiz".

sharqni bog'lovchi strategik ahamiyatga ega bo'lgan Markaziy Osiyo mintaqasining Afg'onistondagi tinchlik jarayoniga qo'shayotgan hissasi batafsil yoritib o'tilgan. Markaziy Osiyo mintaqasidagi davlatlar xususan, O'zbekistonning Afg'oniston muammosini hal etishga qaratilgan primitiv diplomatiyasi masalalari tahlili amalga oshirilgan.

СТАБИЛЬНОСТЬ В АФГАНИСТАНЕ – ГАРАНТИЯ РАЗВИТИЯ ЦЕНТРАЛЬНОЙ АЗИИ

Номонхан И. Мелиев

Докторант

Ташкентский химико-технологический институт

Ташкент, Узбекистан

E-mail: nomonkhonmeliev@gmail.com

Ойбек Г. Гайбуллаев

Докторант

Ташкентский химико-технологический институт

Ташкент, Узбекистан

О СТАТЬЕ

Ключевые слова: ООН, НАТО, трансафганский коридор, «Мазари Шариф – Кабул – Пешавар», Персидский залив, терроризм и экстремизм, саммит в Бухаресте, «первое море».

Аннотация: В данной статье подробно описан вклад Центральноазиатского региона, который расположен на Евразийском континенте и имеет стратегическое значение, соединяющее Запад и Восток, в мирный процесс в Афганистане. Проведен анализ вопросов примитивной дипломатии, направленной на решение афганской проблемы стран Центральноазиатского региона, в частности Узбекистана.

KIRISH

“2022 – 2026-yillarga mo'ljallangan Yangi O'zbekistonning Taraqqiyot strategiyasi” bo'yicha qo'shni mamlakatlar bilan o'zaro manfaatli hamkorlik qilish, Markaziy Osiyo mintaqasini barqarorlik, izchil taraqqiyot va yaxshi qo'shnichilik hududiga aylantirish kabi masalalar ustuvor yo'nalishlar etib belgilandi”. Chunki Afg'onistonda tinchlik va barqarorlikni o'rnatishdan birinchi navbatda mintaqa mamlakatlari manfaatdordir. O'zbekistonning “Qo'shning tinch – sen tinch” tamoyili asosida olib borilayotgan tashqi siyosati Markaziy Osiyo mintaqasida o'zaro hurmat, do'stlik va yaqin qo'shnichilik tamoyillariga asoslangan strategik sheriklikni barqaror tendensiyaga aylantirmoqda.

ASOSIY QISM

O‘zbekiston Respublikasi juda ko‘p tarixiy an‘ana va qadriyatlarga tayanib butun jahonda ro‘y berayotgan keskin mojarolarni hal etishda xalqaro huquqning umume’tirof etilgan normalariga rioya etilishini, xalqaro va mintaqaviy ko‘lamdagi mojarolarni faqatgina tinch, muzokaralar o‘tkazish yo‘li bilan bartaraf etilishini qo‘llab quvvatlaydi. O‘zbek – afg‘on tashqi siyosiy munosabatlari asosida imzolangan hujjatlarga ko‘ra, ikki davlat o‘rtasida siyosiy va iqtisodiy sohalar istiqbolli sanalib, quyidagi yo‘nalishlarda amaliy ishlar olib borilmoqda:

1. Afg‘onistonda barqarorlikni o‘rnatish, urushdan keyingi afg‘on zaminini qayta tiklash ishlariga ko‘maklashish;
2. Insoniyatning yalpi xavfsizligiga rahna solayotgan terrorizmning har qanday ko‘rinishga qarshi dunyo hamjamiyati bilan birgalikda kurashish va bu illatga qarshi tura oladigan hamda amaliy ishlaydigan xalqaro institut va mexanizmlarni shakllantirish;
3. Ikki davlat o‘rtasidagi savdo-iqtisodiy aloqalar hamda bu boradagi ishlarda axborot va tajriba almashish, marketing, milliy xizmatlar bozorini rivojlantirish.

O‘zbekiston Respublikasi Prezidenti Shavkat Mirziyoyevning Markaziy Osiyo, xususan, Afg‘onistonda “tinchlik, barqaror rivojlanish va yaxshi qo‘shnichilik hududi” ni tashkil etishni mamlakat tashqi siyosatining ustuvor yo‘nalishi sifatida belgilab berganligi ushbu muhitni yaratishda muhim rol o‘ynaydi. Markaziy Osiyoning bardavom rivojlanishi Afg‘onistondagi vaziyatning barqarorlashishi bilan bevosita bog‘liqdir. O‘zbekiston Prezidenti bir necha bor ta’kidlanganidek, “Afg‘oniston muammosini hal etmasdan turib, tinch va gullab yashnayotgan Markaziy Osiyo haqida gapirish mumkin emas”.

Markaziy Osiyoning xavfsizligi Afg‘onistondagi xavfsizlik bilan chambarchas bog‘liq ekanligini boshqa davlatlar ham ta’kidlab kelmoqda.

Afg‘onistondagi voqea-hodisalar dunyo ahli e’tiborida bo‘lib Afg‘onistonda xalqaro terrorchi guruhlar sonining kengayishi, zo‘ravonlik va qon to‘kishlar, narkobiznesning barham topmayotgani – bularning barchasi mamlakatdagi vaziyatni jahon jamoatchiligi tomonidan inkor etilishiga yo‘l qo‘yib bo‘lmasligini ko‘rsatmoqda.

Afg‘onistonni qayta tiklash ishlari davomida O‘zbekiston quyidagi masalalarga e’tibor qaratmoqda:

- O‘zbekistonda faoliyat yuritayotgan xo‘jalik sub’yektlarining Afg‘onistondagi qayta tiklash jarayonidagi ishtirokini kengaytirish va uni qo‘llab-quvvatlash;
- Afg‘onistonning tranzit imkoniyatlaridan unumli foydalanish ishlarida yordam ko‘rsatish va boshqalar.

O‘zbekiston tashqi siyosatida Markaziy Osiyodagi mintaqaviy xavfsizlik va davlatlararo iqtisodiy munosabatlar omili quyidagilar:

Birinchidan, Afg‘onistondagi vaziyat va uning davomiyligi boshqa chegaradosh davlatlar qatori, O‘zbekiston tashqi siyosatidagi muhim masala hisoblanadi;

Ikkinchidan, Afg‘onistondagi vaziyatning barqarorlashuvi bilan O‘zbekistonning shu davlat orqali “ilk dengiz” portlari tomon transport kommunikatsiyasi uchun imkoniyatlar kengayishi mumkin.

O‘zbekiston xalqaro tinchlikparvar tashabbuslarida Afg‘onistonni barqarorlashtirish va tiklanishidan manfaatdor bo‘lgan barcha kuchlar harakatlarini BMT shafeligida muvofiqlashtirish, jahon hamjamiyati ko‘magida eng o‘tkir ijtimoiy-iqtisodiy muammolarni hal etish, keng miqyosli ijtimoiy loyihalarni amalga oshirishga alohida e‘tibor qaratilmoqda. O‘tgan qisqa vaqt ichida ushbu yo‘nalishlarda tarixiy qadamlar qo‘yildi. Oxirgi yillarda Yaqin Sharq davlatlarida chuqurlashib borayotgan siyosiy inqiroz va qurolli nizolar fonida biroz yoddan ko‘tarilgan Afg‘oniston masalasi O‘zbekiston Respublikasi Prezidenti Shavkat Mirziyoyevning faol tashabbuslari va sa‘y-harakatlari tufayli jahon hamjamiyatining kun tartibiga yana qaytmoqda.

XULOSA

Xulosa qilib shuni aytish mumkinki Markaziy Osiyodagi tinchlik va barqarorlik Afg‘onistondagi tinchlik va barqarorlik bilan chambarchas bog‘liqdir. Umuman olganda, Afg‘onistonda tinchlik va barqarorlik o‘rnatishdan, avvalo, unga qo‘shni bo‘lgan davlatlar manfaatdordir. Shu o‘rinda, O‘zbekistonning “Qo‘shning tinch – sen tinch” tamoyili asosida, ikki tomonlama hamda xalqaro tashkilotlar doirasida olib borilayotgan, insonparvarlik mohiyatiga ega siyosati Markaziy Osiyo mintaqasida o‘zaro hurmat, do‘stlik va yaqin qo‘shnichilik tamoyillariga asoslangan strategik sheriklikni barqaror tendensiyaga aylantirmoqda.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO‘YHATI

1. O‘zbekiston Respublikasi Prezidenti Shavkat Mirziyoyevning Afg‘oniston bo‘yicha “Tinchlik jarayoni, xavfsizlik sohasidagi hamkorlik va mintaqaviy sheriklik” mavzusida o‘tkazilgan xalqaro konferensiyadagi nutqi. [http:// press-service.Uz/uz/lists/view/1601](http://press-service.Uz/uz/lists/view/1601)
2. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining Farmoni, 28.01.2022 yildagi PF-60-son 2022 – 2026-yillarga mo‘ljallangan Yangi O‘zbekistonning Taraqqiyot strategiyasi”.

3. O‘zbekiston Respublikasi Prezidenti Shavkat Mirziyoyevning BMT Bpsh Assambleyasining 72 sessiyasidagi nutqi. // “Xalq so‘zi” gazetasi, 2017 yil 20 sentabr. №189 (6883).
4. O‘zbekiston Respublikasi Prezidenti Shavkat Mirziyoyevning Samarqand shahrida o‘tgan “Markaziy Osiyo: yagona tarix va umumiy kelajak, barqaror rivojlanish va taraqqiyot yo‘lidagi hamkorlik” mavzusidagi xalqaro konferensiyadagi nutqi. [http:// press-service.uz/uz/lists/view/1227](http://press-service.uz/uz/lists/view/1227)
5. O‘zbekiston Respublikasi Tashqi siyosiy faoliyati konsepsiyasi. O‘zbekiston Respublikasi Oliy Majlisi palatalarining Axborotnomasi 9/1 (1437) son, 239-modda, 2012. – B. 11-14.
6. Afg‘oniston bo‘yicha Toshkent xalqaro konferensiyasi mintaqada osoyishtalik va barqarorlikni mustahkamlashda muhim o‘rin tutadi. / №57-58. (7015-7016) Xalq so‘zi 27 mart 2018 yil.
7. Markaziy Osiyo mintaqaviy xavfsizligini ta’minlashda ilmiy-texnologik salohiyat omili. T.Tursunmuratov – Toshkent: “Tafakkur qanoti”, 2016. – 112 bet.